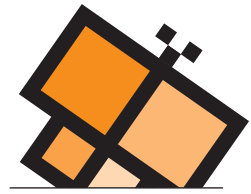

ВОДИЧ ЗА ИКТ НА МЕТАМОРФОЗИС Бр. 7

ОТВОРЕНИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ

БРЗИОТ И ЕДНОСТАВЕН ПРИСТАП ДО ОБРАЗОВНИ СОДРЖИНИ НА ИНТЕРНЕТ НИ ОВОЗМОЖУВА ПОБРЗО ДА НАПРЕДУВАМЕ КАКО ИНДИВИДУИ И ЗАЕДНО ДА ПРИДОНЕСУВАМЕ ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЗНАЕЊЕТО. НОВОТО ЗНАЕЊЕ МОЖЕ ДА СЕ СТЕКНЕ ЕВТИНО, НО Е ДОВОЛНО МОКНО ДА ИЗГРАДИ БОГАТО ОПШТЕСТВО.

Седмиот „Водич за ИКТ“ на **Метаморфозис** е за сите, бидејќи секој што сака да учи и да стекнува нови знаења може да има корист од него. Овој водич им е наменет и на оние кои го создаваат и сакаат да го споделуваат знаењето во секоја форма со цел да го направат подостапно и пораширено. Низ овие страници можете да се запознаете со концептот отворени образовни ресурси и сродните иницијативи, состојбата во Македонија, да прочитате примери и добри практики од нивната примена во светот, како и препораки за нивниот развој во иднина. Целта е да научиме и веднаш да го примениме знаењето.

Ова издание, како и сите досегашни водичи што ги има издадено „Метаморфозис“ се достапни во електронска форма на веб-сајтот на фондацијата: www.metamorphosis.org.mk.

За печатени верзии, пишете на info@metamorphosis.org.mk.

СОДРЖИНА

ОСНОВНИ ПОИМИ -----	3
Што се образовни ресурси? -----	3
Што се отворени образовни ресурси? -----	3
Кус историјат на ООР-----	3
Кој ги промовира и унапредува ООР? -----	4
Кому се потребни отворените образовни ресурси? -----	4
Која е целта на отворените образовни ресурси? -----	4
Какви се состојбите во Македонија? -----	5
СЛОБОДА И АВТОРСКИ ПРАВА -----	5
Каде е границата помеѓу слободни информации и заштитени авторски содржини? ---	5
Отворените образовни ресурси како дел од отвореното движење -----	6
„Кријатив комонс“ и отворените образовни ресурси-----	8
Каде се наоѓа „Кријатив комонс“ во светот на авторските права? -----	8
Како функционира „Кријатив комонс“?-----	8
Соработката помеѓу отворените образовни ресурси и отворениот пристап -----	10
Кои се предностите од примена на отворениот пристап?-----	11
Отворен код, слободен софтвер и отворени образовни ресурси-----	12
Разликата меѓу софтвер со отворен код и слободен софтвер-----	12
Влијанието на софтверот со отворен код врз образованието -----	13
ИСКУСТВА ОД ПРИМЕНАТА НА ООР -----	14
Генерални искуства од светот -----	14
МЕТОДИ, НАСОКИ И ПРИМЕРИ -----	14
ООР во светот -----	14
ООР во Македонија -----	16
Насоки за развој на ООР -----	16
Каде се стремиме со отворените образовни ресурси? -----	17
Како да примените отворени образовни ресурси во наставата?-----	17
За проектот „Иницијатива за отворени образовни ресурси“-----	19
Корисни линкови -----	20

1 . ОСНОВНИ ПОИМИ

ШТО СЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ?

Образовни ресурси се различни средства и материјали кои се употребуваат во образовниот процес и во процесот на усвојување знаења. Тие можат да вклучат учебници, работни вежбанки, прирачници, различни видови речници, стручна литература, истражувања, каталози, но и компјутерски програми, интернет-сервиси и платформи, разновиден софтвер, дигитални бази на содржини и податоци, односно сè она што може да се употреби во учењето и истражувањето.

ШТО СЕ ОТВОРЕНИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ?

Отворени образовни ресурси (ООР), Open Education Resources на англиски јазик, се образовни средства и содржини кои се слободни за употреба. Тоа се образовни алатки кои се бесплатни и можат без никаков надомест да се користат во едукативни и истражувачки цели. Покрај тоа, ООР се слободни и за дистрибуција врз дефинирани сопственички права кои овозможуваат слободна дистрибуција и умножување на овие ресурси и средства. Во модерен контекст и во ерата на интернетот во која живееме, под ООР најчесто се подразбираат образовни алатки кои лесно се достапни на интернет и се слободни за употреба. Проблемите кои најчесто се јавуваат во користењето на образовните ресурси (ОР), главно, се сведуваат на ограниченост во нивната употреба, односно тие се достапни за користење од страна на ограничен број групи или поединци. Исто така, голем број материјали за едукација не можат да се дистрибуираат слободно заради авторските права кои не дозволуваат слободно умножување. Токму на оваа линија функционираат ООР кои ги подразбираат образовните средства како „јавно и заедничко добро“ и работат на тоа за да се олесни пристапот до материјалите и средствата за едукација.

КУС ИСТОРИЈАТ НА ООР

Самиот концепт на ООР се надоврзува на поимот на Дејвид Вајли (David Wiley) за „отворена содржина“¹ (open content, англ.) промовиран во 80-тите и 90-тите години од XX век. Оваа негова кованица ја проширува идејата дека постои врска помеѓу движењето за отворен софтвер² и движењето кое се залага за отвореност на содржините и нивно користење, особено во образованието. Вајли активно учествувал во создавањето на широко прифатената отворена лиценца за содржини „Open Publication Licence“, која олеснува достапност до материјалите и содржините.

Основањето на „Creative Commons“ во 2001 година, како начин за дефинирање на цела платформа на авторски права кои овозможуваат и олеснуваат споделување и дистрибуирање на содржини, како и иницијативата на универзитетот МИТ од САД за „OpenCourseWare“ (OCW), односно слободен пристап на интернет до факултетските прирачни материјали, го насочиле и го зацврстиле движењето за ООР. Во 2005 година, усвојувањето на моделот „OCW“ се проширил во сè повеќе институции, па во текот на 2008 година се потврдени над 180 членки ширум светот, посветени на ООР кој дотогаш вбројувал над 4.000 прирачници и курсеви. Еден од најразвиените проект е „The Connexions“ на универзитетот во Тексас кој претставува онлајн-библиотека на голем број образовни материјали.

Самиот термин на ООР за првпат влегува во употреба во 2002 година на конференцијата на УНЕСКОЗ, каде ООР се конципираат како отворен пристап до образовните ресурси кои се поткрепени со информатичките и комуникациските технологии, и тоа за консултативни, употребни и адаптивни цели

1 Wiley, D. (1998), „OpenContent“.

2 „Open source software movement“ (англ.).

3 UNESCO's 2002 „Forum on the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries“.

во некомерцијална намена. Во попрактична смисла денес ООР подразбираат дигитализирани материјали кои се понудени за слободна употреба од страна на образовниот кадар, студентите и самоуките поединци или групи за настава, учење и истражувања⁴. УНЕСКО со помош на својата разгранета мрежа на канцеларии и проекти се посветува на понатамошен развој на т.н. ООР-заедница.

КОЈ ГИ ПРОМОВИРА И УНАПРЕДУВА ООР?

Иако ООР имаат академски и истражувачки историјат, нивните принципи се најпрецизно дефинирани од страна на ООН и УНЕСКО кои имаат цел пошироко да ги промовираат предностите и придобивките од нив. Целта е да се олесни пристапот до средствата за едукација и да се надмине јазот помеѓу богатите и сиромашните земји и помеѓу слоевите во самите земји. Правото на образование и достапност до средствата за едукација е едно од најважните права на човекот, при што општествата мора да водат грижа. Покрај Обединетите нации и УНЕСКО, некои од поголемите поддржувачи на активностите во прилог на ООР се Организацијата за економски развој и соработка (OECD⁵), голем број престижни универзитети, меѓу нив и споменатиот МИТ и многу други.

Некои од позначајните придобивки од овој приод и од работењето врз принципите на ООР се отворената енциклопедија „Википедија“ (www.wikipedia.org), „Викиедукатор“ (<http://wikieducator.org>), „OER Commons“ (<http://www.oercommons.org>), OCW конзорциумот (<http://ocwconsortium.org>), и многу други проекти изведени во десетици земји ширум светот кои го прават образованието поотворено и подостапно за сите кои се заинтересирани за учење и продлабочување на знаењата. Генерално, се работи за процес кој сè повеќе вклучува иновативни методи и средства кои охрабруваат и поттикнуваат споделување и соработка во сферата на учењето и истражувањето, така што се очекува ООР-движењето интензивно да се развива и сè повеќе да ги остварува своите цели кои стремат кон „отворено образование“.

Во Европа, главна улога во овој процес ја презема Европската унија (ЕУ) преку нејзиниот проект „OLCOS“ (Open eLearning Content Observatory Services) како дел од програмата

⁴ OECD, 2007: 31.

⁵ <http://www.oecd.org>

⁶ http://www.olcos.org/cms/upload/docs/olcos_roadmap.pdf

на ЕУ за електронско учење (eLearning). Целта на овој проект е формување на информациски онлајн-центар кој ќе ги промовира концептите на ООР, нивно создавање и употреба, особено на отворените дигитални образовни содржини (ОДОС)⁷.

Конечно, самата идеја на ООР најмногу е предусловена од волјата и ентузијазмот на работниците во образованието и научниот процес. Нивната енергија и волјата за поврзување, олеснување во процесот за здобивање знаења, наоѓање начини како да ги мотивираат и да ги организираат оние кои ги едуцираат, поттикнување на желбата за знаење и образование кај младите, но и сите останати кои веруваат дека учењето е доживотен процес се најважните фактори. ООР најмногу им припаѓаат на самите учесници во образовниот процес и нивната посветеност кон отвореното образование.

КОМУ СЕ ПОТРЕБНИ ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ?

Отворените образовни ресурси имаат универзално значење, односно тие се важни за сите општества и земји, без разлика на степенот на нивниот развој и висината на животниот стандард. Во сите нив, ООР можат значајно да придонесат за поотворено и полесно образование. Сепак, за неразвиените земји, земјите кои се во развој и општествата во транзиција, слободниот пристап до образовните средства има поголемо значење. Може да се каже дека за нив слободната употреба на образовните средства многу повеќе влијае врз можностите за развојот и просперитетот на општеството.

КОЈА Е ЦЕЛТА НА ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ?

Развојот на информатичкото општество и информатичката технологија придонесе да се смени начинот на кој се одвива образовниот процес и отвори нови можности во едукацијата. Во исто време, новите можности претставуваат предизвик за досега користените начини за одвивање на образовниот процес кои стануваат еден вид бариера кон побрзи промени. ООР се обидуваат да ги надминат овие бариери кои се јавуваат во форма на авторски права, селективен пристап, сложени регулации, кориснички пречки и слично.

⁷ Open Digital Educational Content (ODEC).

Главната цел на ООР е да се подобри пристапот кон знаењето и можностите за учење. Тоа најлесно се постигнува со споделување на знаењето и на средствата кои ги помагаат учењето и истражувањето. Со ваквиот приод, учењето не само што станува полесно и поевтино туку и се заштедува време, материјални средства и човечки ресурси во исполнување на образовните цели.

Отвореноста и инклузивноста, кои се многу важни за ООР, ја поттикнуваат и креативноста. Заедниците кои се оформуваат полесно комуницираат, разменуваат знаења и информации, полесно ги комбинираат искуствата и доаѓаат до решенија кои се поприменливи за соодветните средини каде се наменети. Покрај тоа што промовираат слобода во образованието и во истражувањата, ООР имаат цел да овозможат да се спроведе т.н. „отворено образование“, односно да се овозможи знаењето на сите кои имаат потреба и кои бараат знаење и истражуваат.

Отвореното образование како идеја бара постапен развој кој подразбира неколку нивоа на кои општествата треба да се фокусираат:

- » создавање учебници и прирачници кои се слободни и бесплатни за користење;
- » организирање и систематизирање на образовните средства и материјали за да бидат лесни за наоѓање;
- » олеснување на принципите за умножување на материјалите и регулирање на авторските права врз овие содржини;
- » создавање онлајн-заедници на едукаторите, наставниците, професорите, истражувачите и др.

КАКВИ СЕ СОСТОЈБИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА?

Покрај технологизација на училиштата и другите образовни институции, во Република Македонија се присутни одредени активности и проекти кои ги допираат идеите и концептите на ООР. Еден од нив е Проектот за бесплатни учебници кој се одвива од учебната 2009/2010. Сепак, овие активности наидуваат на низа проблеми, а се забележува и недоволна координираност на државата, невладиниот сектор и меѓународните организации и фондации за да овозможат активностите побрза реализација на „отвореното образование“. Некои од активностите се преклопуваат, некои недостасуваат, некои се

прекинуваат без да се премине во наредната фаза и така натаму. Потребно е развивање и спроведување на усогласен систем за технологизација, воведување софтвер, усвојување развојни политики, изведување неопходни проекти и создавање содржини кои ќе се користат за едукација, во согласност со идеите на ООР.

2. СЛОБОДА И АВТОРСКИ ПРАВА

КАДЕ Е ГРАНИЦАТА ПОМЕЃУ СЛОБОДНИТЕ ИНФОРМАЦИИ И ЗАШТИТЕНИТЕ АВТОРСКИ СОДРЖИНИ?

Интернетот е огромна ризница на информации и содржини од секаков тип. Колку и да се лесно достапни овие информации, повеќето од нив не можете да ги користите слободно, а тоа да биде легално или без одредени ограничувања. Причината за ова се важечките авторски права кои стриктно одредуваат како можат да се користат содржините од интернет и кои содржини не смеат да се умножуваат и да се дистрибуираат. Сликите, фотографиите, видеоматеријалите, аудиозаписите итн, во најголем број се покриени со авторски права кои оневозможуваат легално да ги менувате или да ги приспособувате за ваши потреби, да ги делите на своите ученици и слично. За овие содржини мора да се бара дозвола или да се плати одреден надомест. Слична е состојбата со проблемите и со печатените материјали.

Во целина, бројни се проблемите кои настануваат и лошо се одразуваат врз развојот на образованието и достапноста на образовните материјали, но стручњациите издвојуваат два проблема кои се најважни:

- » мешање на комерцијалните и образовните содржини;
- » двојното или повеќекратното оданочување.

Во првиот случај, за мнозинството образовни содржини треба да се применуваат пракса и процедури кои се користат за комерцијални содржини што служат за давање разни услуги или забава, па во образовната сфера се применуваат без приспособување или олеснувања за сите кои имаат потреба од тие материјали и содржини.

Во вториот случај станува збор за пракса и искуства во кои државите, институциите, организациите и другите субјекти продуцираат едукативни и научни содржини од даноците на граѓаните за да ги пласираат потоа содржините како чисти комерцијални производи за кои крајниот корисник мора повторно да плати.

ООР се стремат прецизно да се одредат оние содржини и материјали кои се од јавен образовен

интерес, да се одвојат од чисто комерцијалните содржини и да се олесни достапноста до нив, а наедно да се заштитат правата на авторите од различни злоупотребувања. Понатаму, оние содржини кои се дефинирани дека имаат јавен интерес во образованието, а претходно се оданочени, треба да станат потполно слободни за понатамошна употреба и дистрибуција.

ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ КАКО ДЕЛ ОД ОТВОРЕНОТО ДВИЖЕЊЕ

Во текот на 20-тиот век се појавија многу „отворени“ филозофии и модели на кои им се заеднички желбата за слободно споделување, спречувањето на создавањето дупликации, избегнувањето рестриктивни авторски права, промоцијата на економска ефикасност и зголемувањето на пристапот до засегнатите страни. Еве некои од нив кои се значајни за образовната заедница:

Отворен код (во бизнисот и технологијата)	Филозофија која се залага за опишување на применетите практики во развојниот процес и ги промовира редистрибуирањето и пристапот до изворниот код на крајниот производ
Софтвер со отворен код	Подразбира достапност на кодот кој е развиен од страна на програмерите и слобода за негово приспособување и менување од страна на други
Хардвер со отворен код	Технолошки рачно изработени уреди кои се дизајнирани и се ставени на располагање на ист начин како и слободниот софтвер со отворен код
Отворени стандарди	Според дефиницијата на ЕУ, отвореноста подразбира дека: <ul style="list-style-type: none"> » стандардот е прифатен и ќе се одржува од страна на непрофитна организација и неговиот развој ќе се базира на процедура за слободно донесување одлуки која е достапна за сите заинтересирани страни (мнозинско одлучување или консензус) » стандардот е јавно објавен и документот со неговите спецификации е достапен бесплатно или по симболична сума » за него има дозвола за копирање, дистрибуирање и употреба без трошоци или по симболична сума » интелектуалната сопственост за стандардот се базира на неотповиклива ослободеност од плаќање за авторски права, иако е можна заштита со патенти » не постојат пречки за реупотреба на стандардот
Отворен пристап	Трајна, бесплатна достапност на истражувачката литература на јавниот интернет со дозвола корисниците да читаат, преземаат, копираат, дистрибуираат, печатат, пребаруваат или да поставуваат врски до целосните текстови, дозвола тие да бидат индексирани од страна на пребарувачите, да бидат додадени како податоци во софтвер или да се користат за каква било легална намена без финансиски, законски или технички бариери, освен оние кои се неразделно поврзани со самиот пристап до интернет

Отворен дизајн	Развој на физички производи, машини и системи со користење на јавно споделени информации за дизајн, најчесто преку интернет и без парична компензација за искористеното знаење
Отворено знаење	Група принципи или методологии кои се поврзани со пренос на знаења на отворен начин; знаењето вклучува податоци (научни, историски, географски и др.), содржини (музика, книги, филм), општи информации (пр. оние кои произлегуваат од владата)
Отворени податоци	Идеја зад која стои залагањето за достапност на одредени видови (најчесто нетекстуални) податоци и слободно реобјавување без никакви ограничувања поради авторските права, патенти или други механизми на контрола; под поимот често се подразбираат отворените владини податоци
Отворена содржина	Се базира на дозвола на 4-те „Р“: реупотреба на содржината во непроменета форма, ревидирање (адаптирање и менување), ремиксување на оригиналната и променетата содржина со некоја друга со цел да се создаде нова и редистрибуција (правото да се споделуваат копиите, оригиналите или ремиксите со останатите)
Отворени софтверски курсеви	Материјали за курсеви кои се развиени од универзитетите кои се слободно споделени со светот преку интернет
Отворени образовни ресурси	Образовни средства и содржини кои се слободни за употреба; образовни алатки кои се бесплатни и можат да се користат без надомест во едукативни и истражувачки цели, кои промовираат слободна дистрибуција и го овозможуваат нивното умножување
Отворени образовни практики	Практики кои го поддржуваат создавањето, употребата и реупотребата на висококвалитетни ООР преку регулирани политики кои промовираат педагошки модели, почитување и охрабрување на оние кои учат да станат косоздавачи во процесот на нивното долговечно учење; се однесуваат на владината заедница која се занимава со ООР, креаторите на политики, менаџерите и административците во организациите, професионалците во областа на образованието и луѓето кои учат

„КРИЕЈТИВ КОМОНС“ И ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ

Светските искуства покажуваат дека со постапни законски подобрувања и приспособувања можно е да се помират и да се координираат овие два навидум непомирливи пола, т.е. слободната дистрибуција и заштитата на авторското право. Како пример за една од поуспешните формули е системот на лиценци, уреден од страна на „Creative Commons“ (<http://www.creativecommons.org>), а кој се применува и во Македонија (<http://cc.org.mk>). „Криејтив комонс“, пак, го подразбира слободното користење на т.н. Криејтив комонс лиценци од страна на уметниците, авторите, развивачите кои сакаат дел од своите авторски права да ги задржат за себе, а дел да ѝ ги остават на публиката, на тој начин стимулирајќи поголема промоција и корисност на делумно заштитените дела. Вака гледано, јасна е поврзаноста помеѓу филозофијата на која се базираат ООР и „Криејтив комонс“. Тие не само што концепциски се доближуваат туку и меѓусебно соработуваат.

Креаторите на образовните содржини често користат лиценци Криејтив комонс за да ги направат отворени за јавноста. Но „Криејтив комонс“ е повеќе од тоа. Лиценците кои го карактеризираат овој бренд се наменети за споделување на секаков вид креативни дела кои можат да се објават на Интернет, од проза, истражувања и музика до цели блогови или веб-сајтови кои се залагаат за слободна реупотреба на сè што е објавено во нивни рамки.

КАДЕ СЕ НАОЃА „КРИЕЈТИВ КОМОНС“ ВО СВЕТОТ НА АВТОРСКИТЕ ПРАВА?

Лиценците на „Криејтив комонс“ се наоѓаат помеѓу целосно заштитените авторски права и јавниот домен, во кој пак, спаѓаат делата кои

можат да се користат без никакви ограничувања и услови. Наоѓајќи се некаде на средина, овие лиценци овозможуваат заштита на авторските дела од непосакувани употреби, а истовремено ја поттикнуваат соработката, надградувањето на знаењата, креативноста и обемот на достапни содржини на Интернет. Вака имаат полза и оние кои споделуваат и оние за кои се споделува.

КАКО ФУНКЦИОНИРА „КРИЕЈТИВ КОМОНС“?

Доколку сте автор на некое дело и сакате да го објавите под лиценцата Криејтив комонс, треба да појдете на creativecommons.org/choose и да одговорите на кусиот прашалник, врз основа на кој ќе ви се генерира код, кој потоа треба да го вградите во вашиот сајт, презентација, документ итн. Целата постапка се одвива на Интернет и одзема неколку минути.

Добиената лиценца одговара на условите кои сте ги прифатиле или сте ги одбиле при одговарањето на прашалникот, но за да разберете целосно што им давате, а што им забранувате на останатите, добро е да правите разлика меѓу 6-те видови лиценци на „Криејтив комонс“:

- » Наведи извор
- » Наведи извор-Сподели под исти услови
- » Наведи извор-Без адаптирани дела

- » Наведи извор-Некомерцијално
- » Наведи извор-Некомерцијално-Сподели под исти услови
- » Наведи извор-Некомерцијално-Без адаптирани дела

Како што може да се забележи, основен услов во секоја лиценца е наведувањето извор до оригиналното дело при неговата реупотреба од страна на друг. Со тоа се овозможува давање заслуга при користењето на делата и ширење на работата зад која стојат авторите на оригиналните дела.

При одредување на условите, авторот може да побара задолжително споделување на реупотребените дела под исти или слични услови со оние кои тој ги навел. Поедноставено кажано, „ако моето дело е под лиценцата Криејтив комонс, и вие ќе мора да употребите таква кога ќе го објавите вашето дело кое е изведено од моето“.

Третиот услов ограничува на користење на делата само такви какви што се, односно забрана за правење какви било промени. Авторот може да забрани да се употребуваат неговите дела за комерцијални цели, како и да ги комбинира сите овие услови за да постави повисок степен на заштита.

Во сите случаи, оние кои ќе најдат на дело објавено под „Криејтив комонс“ имаат право да го копираат, дистрибуираат и јавно да го прикажуваат.

Лиценците Криејтив комонс се правни документи кои подлежат на Законот за авторски права. Ако некој ги прекрши условите пропишани во лиценцата на еден автор, за него можат да бидат применети соодветни мерки како што е предвидено во законот.

Пример за имплементација на лиценца од овој тип можете да прочитате на веб-сајтот e-learning.mk, а доколку сакате да споделите или да најдете некое дело, обратете се на cc.org.mk.

Во Македонија законски е дозволено само ограничено умножување на образовни материјали, а чест е случајот материјалите кои се финансирани од даноците на граѓаните, дополнително да се наплатуваат од крајните корисници, ученици, студенти, истражувачи и слично:

„Законски е дозволено репродуцирање во учебници, читанки и други публикации од слична природа, авторски дела во делови или во целина кога се работи за кратки авторски дела и дела од областа на фотографијата, ликовната и применетата уметност, архитектурата, дизајнот и картографијата, исклучиво заради илустрирање во настава со некомерцијална цел“.

Закон за авторски и сродни права, пододдел 1, член 40.

СОРАБОТКАТА ПОМЕЃУ ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ И ОТВОРЕНИОТ ПРИСТАП

Отворените образовни ресурси и отворениот пристап се базираат на принципот на отвореност, односно достапност и слободна употреба на материјали кои се важни во образовната и во истражувачката дејност. Отворениот пристап поконкретно се залага за продукција на високо квалитетни истражувачки материјали и нивно споделување со цел за напредок на научната дејност во целост.

Отворениот пристап произлегува од спојот на старата традиција - желбата на научниците да ги објавуваат резултатите од нивните истражувања во научни списанија без да бидат платени за тоа и од спојот на новата технологија – Интернетот. Како резултат на ова произлегува јавно добро, односно светски распространета електронска дистрибуција на научно-истражувачки списанија и целосно бесплатен и неограничен пристап до нив од страна на научниците, студентите, стипендистите, професорите и другите љубопитни умови.

Отстранувањето на пречките во пристапот до оваа литература, влијае на забрзување на истражувачкиот процес, збогатување на образованието, споделување на наученото помеѓу богатите и сиромашните.

Литературата за истражување со отворен пристап е составена од слободни, онлајн- копии на рецензирани написи и конференциски документи, како и технички извештаи, тези и работни документи. Тие слободно можат да се користат за истражувања, предавања и други потреби.

Под отворен пристап во литературата се подразбира нејзина трајна, бесплатна достапност на јавниот интернет, со дозвола корисниците да читаат, преземаат, копираат, дистрибуираат, печатат, пребаруваат или да поставуваат врски до целосните текстови на овие написи, тие да

бидат индексирани од страна на пребарувачите, да бидат додадени како податоци во софтвер или да се користат за каква било легална намена, без финансиски, законски или технички бариери освен оние кои се поврзани со самиот пристап до интернет.

Почетоците на отворениот пристап датираат од декември 2001 година, со иницијативата за отворен пристап на група индивидуалци во рамките на конференцијата во Будимпешта, организирана од Институтот отворено општество.

Содржините со отворен пристап се чуваат во дигитални складишта кои претставуваат еден вид онлајн-архиви. Тие овозможуваат управување, складирање и пристап до дигиталните содржини. Дигиталните складишта можат да имаат многу облици, но најчесто разликуваме два вида:

- » институционални – претставуваат дигитални колекции од резултатите кои се креирани во рамките на универзитетите или истражувачките институции;
- » централизирани – базирани на одредена област.

Иако целта на складиштата може да биде различна, на пример, некои универзитети имаат ресурси за учење, односно образовни материјали, во повеќето случаи тие се креирани за да овозможат отворен пристап до резултатите од истражувањата во рамките на институцијата.

Во отворениот пристап се разликуваат две стратегии, и тоа: златен и зелен пат.

Златниот пат се однесува на објавување научни написи во списанија со отворен пристап, но опфаќа и оригинални прилози како монографии, колективни книги и др.

Зелениот пат до отворен пристап се однесува на самоархивирање на дигитални документи во отворени институционални или тематски базирани сервери, паралелно пред или по објавувањето во списанија кои наплатуваат за пристап. Самоархивирачките текстови најчесто се во верзија пред или по печатење, но архивите се состојат и од монографии, извештаи од истражувања, конференциски материјали и сл.

КОИ СЕ ПРЕДНОСТИТЕ ОД ПРИМЕНА НА ОТВОРЕНИОТ ПРИСТАП?

- » Литературата со отворен пристап е високо квалитетна и работена по стандарди.
- » Отворениот пристап е компатибилен со печатеното издаваштво. Тој се однесува на онлајн-слободен пристап до литературата од научно-истражувачките списанија, без да ја исклучува можноста за наплатување на пристапот до истите материјали во печатена форма.
- » Плагијатот полесно се открива за делата со отворен пристап.
- » Во голем број случаи, авторите имаат можност да ги објават своите дела со отворен пристап и покрај тоа што издавачот на тие дела ги поседува авторските права за печатеното издание.
- » Делата со отворен пристап можат да се објават под Криејтив комонс.
- » Отворениот пристап е економски изводлив, им дава на читателите извонредна моќ да најдат и да користат релевантна литература, а на авторите и нивните трудови им дава огромна нова мерлива видливост, читаност и влијание.

- » Отворениот пристап овозможува споредување на резултати и создавање на нови податоци и ново знаење кои се базирани на резултати од претходни истражувања.
- » Отворениот пристап ја зголемува стапката на цитирање.
- » Отворениот пристап овозможува долговечно одржување на научно-истражувачките дела и напредок на научната дејност.
- » Содржините со отворен пристап овозможуваат заштеда на време и пари – побрзо и поефтино е да се одржува списание со отворен пристап на Интернет, отколку да се инвестира во дизајнирање, подготовка за печатење, печатење и дистрибуција на списанијата во неелектронска верзија.

„Како што повеќе трудови се поставуваат и повеќе научници ги користат складиштата, така времето помеѓу поставувањето и цитирањето на написот од други, драматично се намалува од година во година“ - Тим Броди.

Зголемувањето на достапноста на содржини со отворен пристап значи инвестиција во ново знаење кое е основа за ширење на отворени образовни ресурси. Така, двете филозофии за отвореност во пристапот до знаење, неразделно придонесуваат за поквалитетно образование и поразвиена научна дејност.

ОТВОРЕН КОД, СЛОБОДЕН СОФТВЕР И ОТВОРЕНИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ

Софтверот со отворен код (Open source software) подразбира достапност на кодот кој е развиен од страна на програмерите и слобода за негово приспособување и менување од страна на други програмери. Развивачите на ваков софтвер веруваат дека дозволувајќи им на сите кои сакаат да направат некаква промена на кодот, овозможуваат на долг рок апликацијата да стане покорисна и со многу помалку грешки во работата.

Отворениот изворен код (Open source code) вообичаено претставува колаборативен напор на програмерите да го подобруваат кодот и да ги споделуваат промените со заедницата. Всушност, основата на која почива иницијативата за отворен код (Open Source Initiative) е дека кога програмерите можат да го читаат, редистрибуираат и да го модификуваат изворниот код на еден софтвер, софтверот еволуира. Софтверот со отворен код во технички ориентираната заедница се појави како реакција на сопственичкиот (комерцијалниот) софтвер кој го развиваат компаниите, го контролираат и е во нивна приватна сопственост.

За да се смета еден софтвер со отворен код, треба да бидат исполнети неколку критериуми:

- » Програмата мора да биде бесплатно дистрибуирана, но може да се вклучи како дел од пакетот заедно со софтверот за кој треба да се плати.
- » Изворниот код мора да биде достапен.
- » Секој може да го менува изворниот код.
- » Модифицираните верзии можат да се редистрибуираат.
- » Лиценцата на програмата со отворен код не смее да бара исклучување на друг софтвер или попречување во неговата работа.
- » Лиценцата не смее да биде дискриминаторска кон одредени луѓе или

групи луѓе, ниту пак да ограничува примена на софтверот во одредени области (на пример во бизнис-секторот).

Софтверот со отворен код не се дистрибуира под ист договор за лиценцирање. Некои користат слободни софтверски лиценци, т.н. copyleft или GPL-компатибилни. Иницијативата за отворен код моментално поддржува над 50 лиценци.

Апликациите со отворен код имаат и свои недостатоци. Имено, бидејќи слободниот софтвер ја поддржува и ја охрабрува модификацијата на кодот, за него не може да се издаде гаранција, ниту пак да се обезбеди сигурна техничка поддршка. Затоа некои компании одлучуваат своите бесплатни софтверски продукти да ги продаваат во комплет со гаранција и техничка поддршка. За бизнис-секторот ова е многу важно бидејќи нудењето на техничката поддршка е причина да се определат фирмите да платат за ваков софтвер, наместо да го преземат од Интернет без дополнителни трошоци.

РАЗЛИКАТА МЕЃУ СОФТВЕР СО ОТВОРЕН КОД И СЛОБОДЕН СОФТВЕР

Дефинициите на овие два поими се многу слични. Разликата се состои во нагласување на различни аспекти. Додека во слободниот софтвер се потенцира слободата која им се дава на корисниците, терминот отворен код се асоцира со видливоста на изворниот код за сите, истакнувајќи го квалитетот на софтверот што е резултат на развојните модели кои се применуваат во проектите за слободен софтвер со отворен код. Во некои случаи слободниот софтвер не е сосема со отворен код и обратно. Слободниот софтвер, пак, не е исто што и бесплатен софтвер (freeware).

Ричард Сталман, активистот за слободен софтвер, иницијатор на движењето за слободен софтвер и креатор на проектот GNU, ја објаснува

разликата преку целите што секое од движењата ги нагласуваат: „отворениот код е развојна методологија, слободниот софтвер е општествено движење“. Во секој случај двата поими се однесуваат на софтвер кој доаѓа со одредени права и слободи за корисниците. Тие објаснуваат два различни пристапи кон слободниот софтвер. Двата поими се однесуваат на софтвер кој е ослободен од рестриктивни лиценци, а може да се користи, копира, проучува, модифицира и да се редистрибуира без ограничувања.

Додека терминот софтвер со отворен код е малку двосмислен и мешајќи ја достапноста со слободата за користење, модифицирање и редистрибуирање, развивачите на софтвер се согласуваат околу примената на алтернативен термин – слободен софтвер со отворен код што го подразбира софтверот со отворен код кој е исто така слободен.

ВЛИЈАНИЕТО НА СОФТВЕРОТ СО ОТВОРЕН КОД ВРЗ ОБРАЗОВАНИЕТО

Отворените образовни ресурси имаат многу заеднички аспекти со слободниот софтвер со отворен код, а поврзување на поимите за првпат е направено во 1998 од страна на Дејвид Вајли кој го довел концептот на отворена содржина во аналогија со концептот на отворен код.

Отворените образовни ресурси го помагаат развојот на нов и подобар софтвер со отворен код. Повеќи ги достапни содржините за едукација во областа на програмирањето, слободниот софтвер, градењето на заедницата и културата за споделување со слободни лиценци, ООР им помага на учениците, студентите, развивачите на софтвер и сите оние кои сакаат да се вклучат во развојниот процес, да создаваат нови, подобри софтверски решенија од кои полза имаат сите корисници. Така, знаењето за слободниот софтвер и достапноста на тоа

знаење во вид на образовни ресурси ги помагаат развојот и унапредувањето на ваквиот софтвер.

Од друга страна, многу често можеме да најдеме на софтверски алатки и системи со отворен код кои овозможуваат менаџирање на образовните содржини и учење на нови нешта од различни области, преку различни видови образовни ресурси и со користење на различни методологии.

Еден од првите и најпознати проекти за отворени образовни ресурси е Curriki (<http://www.curriki.org>). Зад создавањето на веб-проектот стои истоимената непрофитна организација која е одговорна за создавањето глобална заедница од наставници, ученици и родители кои креираат, споделуваат и наоѓаат ресурси за учење кои ја подобруваат ефикасноста на наставниците и резултатите на учениците. Curriki поттикнува соработка од различните искуства кои ги носат луѓето од целиот свет во процесот на развивање на најдобрите ресурси за учење (проверени и тестирани во училница) и создавање култура на постојано унапредување.

Постојат многу успешни отворени едукативни проекти кои некои од нив придонесуваат за унапредување на формалното, други за неформалното образование, едни во форма на ресурси за учење, други во вид на алатки кои го помагаат процесот на учење на различен начин. Како и да се гледа на ООР, нивната достапност и можност за унапредување и споделување се секогаш овозможени преку интернет, како што функционира и софтверот со отворен код и секоја друга филозофија во рамките на отвореното движење. Тие два концепти во иднина треба уште повеќе да соработуваат и да ги унапредуваат резултатите во двете сфери како производ на континуирано надградување на знаењето и подобрување на софтверските можности за развој на уште подобро знаење во иднина.

3. ИСКУСТВА ОД ПРИМЕНАТА НА OOR

ГЕНЕРАЛНИ ИСКУСТВА ОД СВЕТОТ

Отворените образовни ресурси се идеја и процес кои се тесно поврзани со технолошкиот развој. Иако OOR спроведуваат активности кои се надвор од дигиталната сфера и интернетот, како што се овозможување слободен пристап до учебниците и прирачниците, сепак употребата на компјутерите и интернетот во образованието се едни од клучните точки врз кои тие се фокусираат. Лесното поврзување и надминувањето на географските ограничувања се веројатно најважните придобивки во образовниот процес, при што се неопходни компјутерите и интернетот. Во земјите каде што технолошкиот развој е ограничен, мошне важно е компјутеризацијата на образованието да се развива паралелно со обуката за тоа како најефикасно да се применуваат интернетот и дигиталните содржини и програми во едукацијата.

Некои од поважните светски искуства од примената на OOR кои треба да се издвојат за овој прирачник се:

- » OOR овозможуваат слободен пристап до знаењето без дискриминација по која

било основа, од географска до социјална и економска.

- » OOR овозможуваат креативност во процесот на учење и иновации.
- » Креативноста и иновациите отвораат нови типови комуникација со учениците и студентите, кои повеќе ги поттикнуваат и ги активираат во текот на образовниот процес.
- » OOR ги намалуваат трошоците за учениците, студентите и различните организации.
- » Придонесувањето кон OOR значи придонесување и кон светската ризница на споделени знаења и се промовираат принципите на отвореното образование.
- » OOR ги поттикнуваат развојот на слободниот софтвер и неговата ефикасна примена во едукацијата.
- » OOR го помагаат развојот на општествата, ги јакнат стручниот кадар и образовниот капитал.

4. МЕТОДИ, НАСОКИ И ПРИМЕРИ

OOR ВО СВЕТОТ

Во светски рамки спроведувањето на OOR и олеснувањето на пристапот до образовните материјали и содржини се вршат на различни начини, но како најефикасни се покажуваат оние методи кои координирано ги користат придобивките што ги даваат новите технологии и интернетот, комбинирани со поврзувањето на различните поединци и групи во онлајн-

мрежи. Ова, секако, ги олеснува соработката и размената на искуства, материјали и идеи. Еден од поефектните актуелни методи е и развивање на бесплатен софтвер кој овозможува примена во наставата и во различни научни области.

Некои од најуспешните и најзначајните проекти изведени во рамките на OOR се следните:

- » Институтот по технологија од Масачусетс (MIT) од САД го има изработено

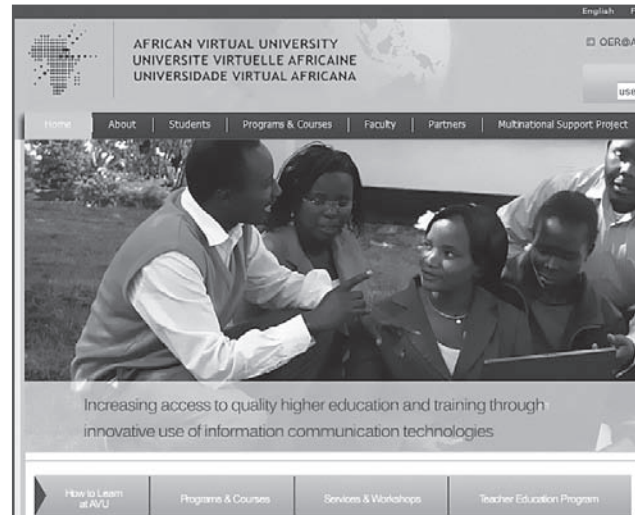
„OpenCourseWare“ (<http://ocw.mit.edu>), односно поврзан онлајн-систем, преку кој сите материјали кои се потребни за курсевите од овој универзитет се достапни за бесплатно преземање. Во нив се наоѓаат материјали, презентации, лекции, белешки од предавањата и многу други материјали кои се потребни за изведување на курсевите и подготовка за нивно полагање.

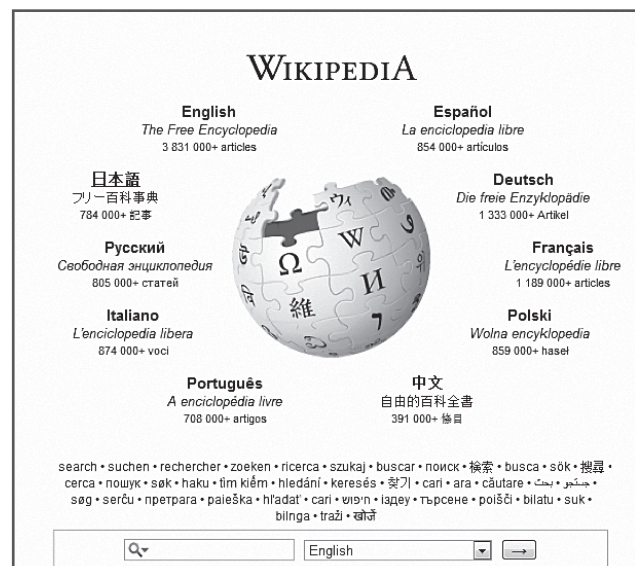
Ова им овозможува на студентите многу полесно да доаѓаат до материјалите и поефикасно да ги користат своето време и енергијата во текот на студиите. Исто така, на образовниот кадар му олеснува подинамично да комуницира и да ја приспособува содржината без проблеми за да можат да стигнат до студентите.

- » „Carnegie Mellon University’s Open Learning Initiative“ е онлајн-систем каде се достапни различни курсеви на универзитет кои се од мултимедијална природа, односно богата база на податоци и содржини на текстови, визуелни материјали, видео и аудиосодржини кои се слободни за користење и репродукција, со цел полесно и поефикасно изведување на наставата. Тие не само што го олеснуваат пристапот до неопходните административни материјали, планови, курсеви и слично туку и ја збогатуваат наставата и едукацијата. Видеосодржината, на пример, која се користи во наставата, сега корисниците ќе можат да ја прегледуваат и да ја анализираат во секое време кога ќе им е потребно тоа. Слично е и со многу други материјали кои не се ограничени со нивната употреба во самите предавални или лаборатории.
- » Африканскиот виртуелен универзитет (www.avu.org) е голем проект кој

озможува слободно преземање на печатени и дигитални содржини, од учебници, прирачници, материјали за презентација, и така натаму, што им овозможува полесно изведување на наставата како на наставниците така и на студентите, но и нивно креативно комбинирање и усовршување.

- » Отворената онлајн-енциклопедија „Википедија“ (www.wikipedia.org) е исто така проект кој е дел од идеите и концептите на OOP. Википедија е оформена во 2001 година и за 11 години, на неа корисниците и ентузијастите создале речиси 4 милиони статии од различни области, со вкупен обем од околу 26 милиони страници.

- » Интернет-архива за истражувачите каде материјалите се слободни за преземање и умножување: <http://www.archive.org>
- » Голем број материјали, студии, презентации и други содржини во врска со OOP се јавно

достапни во OOP-архивата „OER Research“ (www.oer.issuelab.org).

- » Користењето на блогите се покажува како мошне корисна алатка во образовниот процес. Голем е бројот на примери кои ја потврдуваат корисноста на блогот, не само за споделување содржини туку и за активно поврзување и целосно отворена комуникација на наставниците и учениците.

OOP ВО МАКЕДОНИЈА

На Македонија не ѝ се непознати OOP, како и идеите на слободен пристап (Open Access). Како што покажуваат анализите, потребна е подобра координација помеѓу самите активности, интензивирање на некои од нив и надградување на некои од сработените фази за развој на OOP.

Низ неколку илустрации може да се добие јасен увид во досегашната пракса на OOP во Македонија:

- » Министерството за информатичко општество во текот на април 2010 година ги промовира Проектот за бесплатни електронски учебници и веб-сајтот e-ucebnici.mk. На неа се објавени 58 учебници на македонски, албански и турски јазик кои можат слободно да се прегледуваат и да се пребарува низ нивните содржини. Во однос на овој проект, МОН се изјасни дека: „Електронските учебници нема да ги заменат печатените учебници. Целта е да се овозможи учебниците да бидат во електронски формат, но огромно е значењето на печатените учебници...ова е само можност повеќе за поквалитетен начин на учење“. Учебниците можат и да се преземаат во pdf формат. Според МИО „сервисот е сè уште во развој и во иднина

треба да прерасне во основен ресурс за пристап до голем број електронски учебници од едно централно место“.

- » Веб-сајтот skool.mk⁸ подготвена од МИО и од Бирото за реформи во образованието (понатаму БРО), а дел од мрежата на skool.com. Веб-сајтот дава алатки и содржини од сферата на математика, физика, хемија и биологија. Страницата содржи интерактивни аудио и видеоматеријали кои можат да бидат применети во наставата и да дадат придонес во креативното приближување и приопштување на наставните содржини од овие предмети и области. Понудените содржини ги опфаќаат овие предмети за основно и за средно образование, во содржинска релација со наставната програма во РМ, според која се одвива наставата по овие предмети. На страницата се понудени и прегледни белешки за корисниците од областите на математиката и природните науки.
- » E-uciliste.com онлајн-колекција на образовни курсеви од неколку области: информатика, физика, хемија, електротехника, дигитални системи, HTML и други.
- » „Википедија“ на македонски јазик бележи раст на бројот на статии и содржини кои се достапни за корисниците.

НАСОКИ ЗА РАЗВОЈ НА OOP

Светските трендови од областа на OOP се главно насочени кон збогатување на онлајн- архивите, понатамошен развој на слободниот софтвер за едукациски цели, разновидни средства, мултимедијални содржини, речници, прирачници итн.

Во Македонија покрај интензивирање на постоечките проекти (бесплатни учебници, содржини на Википедија, материјали за презентација и изведување на наставата и др.), неопходно е збогатување на т.н. дигитални образовни архиви или образовно-научни онлајн-архиви, како и сродни веб-сајтови. Популаризацијата и активната поддршка на објавување содржини под „Creative Commons“ лиценци се засега недоволно искористено.

Обемот на достапни содржини за наставата, како и за истражувањето треба да се зголеми, особено за повисоките степени од образованието и научната работа. Потребно е да се фокусираат активностите

8 <http://skool.mk>

кон акумулација на содржини кои не се ограничени во својата дистрибуција од авторските права, како што се делата со авторство постаро од 70 години, документи со високо културно и национално значење и сл.

КАДЕ СЕ СТРЕМИМЕ СО ОТВОРЕНИТЕ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ?

Модерните општества и светот во кој живееме целокупниот свој развој го засновуваат на знаење. Без разлика дали се работи за развиената технологија, медицината, биологијата, астрономијата итн., сите врвни достигнувања на човекот се засновуваат на знаење. Знаењата во економијата, социологијата, психологијата и другите науки, многу влијаат на квалитетот на нашето живеење.

Исто така, со искуствата кои човештвото ги стекна во текот на XX век, од светските војни, падот на колонијализмот, блоковската поделеност и студената војна, како и големиот број етнички и верски конфликти, научивме дека поделеноста подеднакво им штети и на развиените и на неразвиените земји и региони.

Сето ова ја наметнува потребата од поврзување на светот обединет околу знаење кое олеснува развој, просперитет, соработка и толеранција на различности.

КАКО ПОМАГААТ ООР?

- » Полесно доаѓаме до знаењето и материјалите кои ни се потребни за едукација.
- » Помалку средства и време трошиме за да стигнеме до материјалите кои ни требаат во учењето и истражувањата.
- » Им помага на наставниците да ги создаваат и да ги разделуваат содржините кои се потребни во наставата.
- » Отвора нови начини за усвојување на знаењата, материјалите ги прави достапни во секое време, ја збогатува нивната форма, лесно се поврзуваат учениците и студентите помеѓу себе, како и наставниците со самите ученици и студенти.
- » Полесно разменуваме знаења и идеи со други ученици, студенти, наставници, истражувачи.
- » Ги правиме достапни знаењата и информациите за своето општество, се промовира локалната култура и јазиците, се поврзуваме со светот кој постојано се развива.

Македонија е земја и култура со многу разновидни природни и културни богатства. Нејзиниот развој нужно е поврзан и условен со напредокот на знаењата, стручноста и усовршувањето на своите жители. Олеснувањето на достапот до знаењата и средствата за едукација се суштински дел од тој проектиран процес и од потребата за развој.

Заклучно, она кон што треба да се стремиме и на што треба интензивно и координирано да работиме е:

- » Да се овозможи секому да се образува и да се усовршува во областите за кои е заинтересиран и има афинитети.
- » Образовните материјали да бидат лесно достапни, како за учениците така и за наставниците.
- » Знаењата и книгите да ги отвориме кон сите оние кои се заинтересирани за нив. Знаењето не треба да фаќа мувла туку да биде на дофат за секој кој има потреба од него.
- » Интернетот лесно ги поврзува луѓето за дружење и забава. Образованието и знаењето треба новите достигнувања да ги искористат и за своите цели. Поврзувањето на луѓето со слични интереси, знаења, активности и афинитети во образованието и науката е голема шанса за сите нас.

СО КОИ ПРОБЛЕМИ СЕ СООЧУВА ООР?

- » Скапи образовни материјали.
- » Образовни материјали кои не дозволуваат слободно менување или дистрибуција без претходна дозвола.
- » Ограничен пристап до образовните материјали, дозволен само за ограничен број луѓе кои се запишани или вработени во некоја организација или институција.
- » Ученици и наставници оставени сами на себе и изолирани од заедниците на кои припаѓаат.

КАКО ДА ПРИМЕНИТЕ ОТВОРЕНИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ ВО НАСТАВАТА?

Многумина од нас за образовни цели можеме да ги искористиме низата методи преку интернет. Кога се изведува наставата може да се употреби или да се прикаже некоја содржина која е слободна за употреба. На пример, во наставата

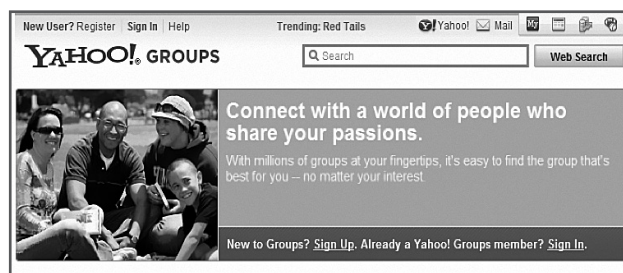
тоа може да биде со прикажување на некое вредно уметничко дело или труд.

Еден од проблемите што настанува е како учениците подоцна при извршувањето на домашните задачи, подготовката на разни материјали и учењето повторно да можат слободно да ги користат и да ги прегледуваат материјалите кои се употребени во наставата. Тоа ја наметнува потребата од поврзување на наставниците и учениците меѓу себе, со што се олеснува достапноста до употребените материјали и содржини, но и размена на информации и ставови околу нив. Образованието не мора да се ограничи само на училиницата, напротив, неговата отвореност многу го подобрува неговиот квалитет.

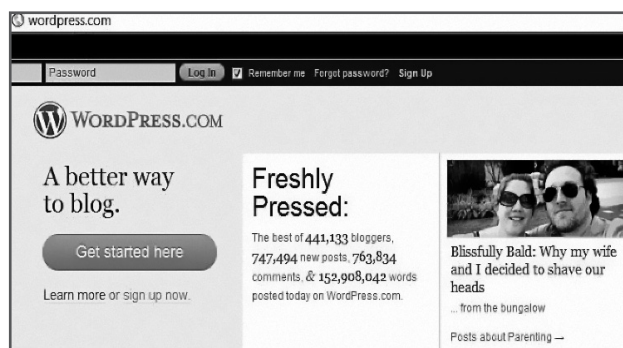
Некои од начините преку кој наставникот или учениците можат да се поврзат се социјалните мрежи и групите кои можат таму да се отворат (на пример Facebook).

Втор начин е правење на т.н. имејл-групи, односно сите пораки и информации кои треба да се упатат или да се споделат преку електронска пошта до сите членови на тие групи. Вакво поврзување може да се направи, на пример, со група на „Yahoo!“ и „Google“.

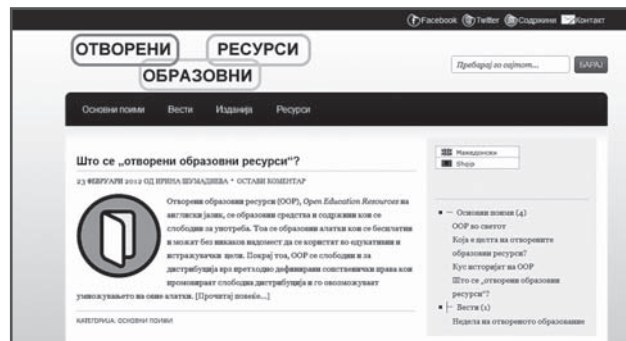
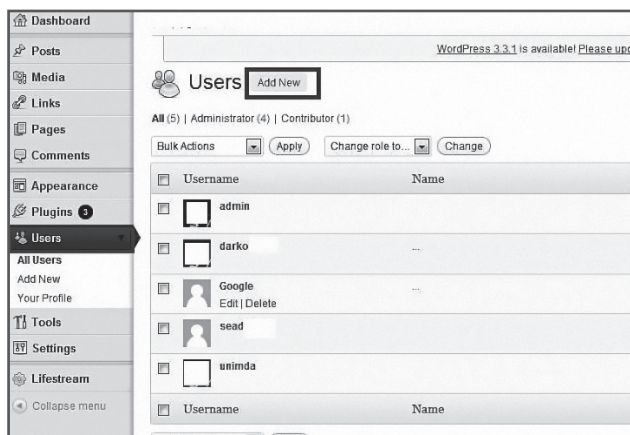
Некои од практичните проблеми со ваквото поврзување е што сите учесници мора да отворат свои сметки и налози на овие сервиси, и тие до одреден степен се ограничени во можностите за пристап и објавување.

Блогот во праксата се покажува како најкорисен начин за поврзување на учениците, наставниците и другите заинтересирани во заедници кои лесно разменуваат пораки, од линкови, до коментари, објавуваат содржини. Блогот е платформа која е отворена во секое време, како за објавување така и за прегледување, преземање, споделување информации и слично.

На блогот можат да се додадат различен број корисници кои со корисничко име и лозинка можат да се најават и да внесуваат содржини независно. Ова се т.н. колаборативни блогови, односно блогови кои промовираат соработка и заедничко придонесување кон неговите содржини.

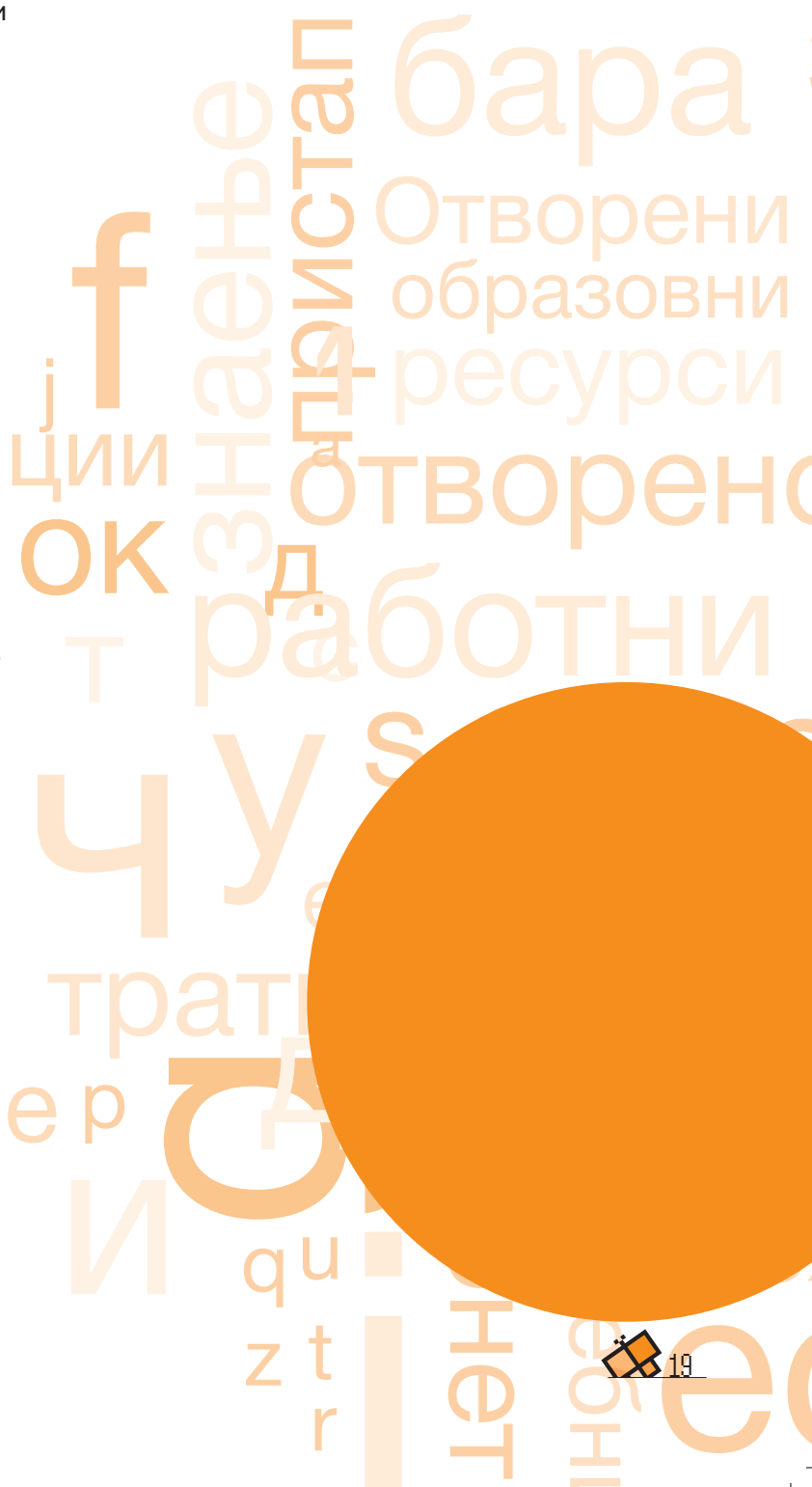
ЗА ПРОЕКТОТ „ИНИЦИЈАТИВА ЗА ОТВОРЕНИ ОБРАЗОВНИ РЕСУРСИ“

Слободната достапност на образовните содржини во Македонија е на многу ниско ниво, најмногу бидејќи образовните и научните институции не ги искористуваат своите потенцијали за дигитализација на материјалите кои и онака ги создаваат и ги користат во текот на својата работа. Ретките исклучоци се резултат на ентузијазмот на поединци, но нивните материјали е тешко да се најдат бидејќи не се објавени според меѓународните стандарди и се „расфрлени“ по лични блогови, разни веб-сајтови, форуми и сл. Не постојат ниту законски обврски, ниту култура на споделување на OER, ниту пак институциите поседуваат капацитети за самостоен развој на оваа дејност.

Во вакви околности, активностите на проектот се насочуваат кон подигнување на свеста за придобивките од споделувањето образовни ресурси, зголемување на соработката со надлежните државни институции кои се залагаат за напредок на образованието во Македонија, како и кон развој на потребните капацитети на институциите кои сакаат да го применуваат овој концепт во работата.

За таа цел, најпрво се формира координативна група од неколку членови, претставници на разни институции, државни и високо-образовни, како и наставници и професори од основни и средни училишта. Со нивна помош се испитуваат потенцијалите за имплементирање на концептот отворени образовни ресурси во институциите, но и пошироко, на ниво на целата земја. Запознавањето со овој концепт и подигнувањето на свеста ќе се оствари преку низа промотивни и едукативни материјали, презентации, дискусии со заинтересираните страни и веб-сајтот oer.mk, кој има цел да претставува централно место за информирање на оваа проблематика, но и за наоѓање и споделување ресурси.

Проектот ќе се заокружи со меѓународна конференција од која треба да произлезат заклучоци и препораки за поставување на OER како важен концепт во процесот на образование и развој на научно-истражувачката дејност во иднина.

Издавач: **Метаморфозис**

МЕТАМОРФОЗИС
Фондација за интернет и општество

За издавачот: **Бардил Јашари**

Автори: **Ирина Шумадијева, Сеад Џигал**

Лектура: **Марија Костовска**

Графичка обработка: **Кома**

Авторите и фондацијата **Метаморфозис** се сопственици на авторските права врз текстовите објавени во овој водич.

 Во дигитална форма содржините се објавени под лиценцата **Криејтив комонс** Наведи извор-Сподели под исти услови 2.5 Македонија <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/mk>

Ова издание е поддржано од Фондацијата отворено општество – Македонија и мрежната програма на Институтот отворено општество во рамки на проектот Иницијатива за отворени образовни ресурси (Open Education Resources Initiative).

Метаморфозис е независна, непартиска и непрофитна фондација со седиште во Скопје, Република Македонија. Мисијата на **Метаморфозис** е да придонесе за развој на демократијата и подобрување на квалитетот на живеење преку иновативна примена и ширење на знаењето. Нејзини главни вредности се отвореност, еднаквост и слобода.

Адреса за контакт:

ул. „Апостол Гусларот“ бр. 40

1000 Скопје, Македонија

телефон: +389 2 3109 325

факс: +389 2 3109 325

е-пошта: info@metamorphosis.org.mk

веб-сајт: www.metamorphosis.org.mk

КОРИСНИ ЛИНКОВИ:

- Веб-сајт на „OER commons“, заедницата групирана околу соработката на ООР и „Криејтив комонс“:
<http://www.oercommons.org>
- Онлајн-база на едукативни алатки и ресурси:
<http://oedb.org/library/features/80-oer-tools>
- Видеобаза на едукативни материјали речиси од сите научни области:
<http://www.khanacademy.org/#browse>
- Онлајн-база на едукативни материјали:
<http://catalog.flatworldknowledge.com>
- Онлајн-база на програми и материјали на МИТ (Massachusetts Institute of Technology)
<http://ocw.mit.edu/index.htm>
- База на класични литературни дела:
<http://www.classicreader.com>
- MERLOT, мултимедијална база на едукативни материјали
<http://www.merlot.org/merlot/index.htm>
- Проект „Отворена библиотека“
<http://openlibrary.org>
- Онлајн-архива на отворени образовни ресурси <http://www.archive.org>
- Александрискиот архив е база на материјали и електронски публикации во сферата на археологијата и сродните истражувачки дисциплини <http://alexandriaarchive.org>
- Онлајн-архива на образовни курсеви
<http://www.montereyinstitute.org/nroc>
- Веб-сајт на една од најважните заедници за едукативен софтвер <http://sakaiproject.org>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“, Скопје

37.014.1:004.738.5(035)

ШУМАДИЈЕВА, Ирина

Отворени образовни ресурси / [автори Ирина Шумадијева, Сеад Џигал]. - Скопје : Фондација **Метаморфозис**, 2012. - 19 стр. : илустр. : 30 см. - (Водич за ИКТ на **Метаморфозис** ; бр. 7)

ISBN 978-608-4564-32-4

1. Џигал, Сеад [автор]

а) Отворени образовни ресурси - Прирачници

COBISS.MK-ID 91381514